

A M A G Y A R K Ö Z T Á R S A S Á G N E V É B E N !

A Debreceni Ítéltábla az Egeli Ügyvédi Iroda (3900 Szerencs, Rákóczi u. 46.; ügyintéző: Dr. Egeli Zsolt ügyvéd) által képviselt felperes neve (felperes címe) felperesnek, a Dr. Kovács Marianna ügyvéd (3525 Miskolc, Vologda u. 4. I/111.) által képviselt I.rendű alperes neve (I.r. alperes címe) I.r. és a Dr. Stiptáné Dr. Csontos Mária ügyvéd (3529 Miskolc, Perczel M. u. 18.) által képviselt II.rendű alperes neve (II.r. alperes címe) II.r. alperesek ellen, kártérítés iránt indított perében, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 2007. április 21-én meghozott 6.G.40.124/2006/35. számú ítélete ellen, a felperes részéről 36. sorszámon benyújtott fellebbezés folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő í t é l e t e t :

A Debreceni Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I.r. és a II.r. alperes részére 500 000 - 500 000 (Ötszázezer-Ötszázezer) Ft másodfokú perköltséget, az államnak pedig - külön felhívásra - 750 000 (Hétszázötvenezer) Ft feljegyzett fellebbezési eljárási illetéket.

Ez ellen az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s :

A felperes a Ny.D. Rt-vel kötött szerződés alapján ...község határában dohányt termelt. 1999. június 18-án és június 19-én az I.r. alperes jogelődjének, a P.G.-nek a megrendelése alapján a II.r. alperes helikopteres permetezést végzett, június 18-án a felperes földterületével szomszédos mákültevényt rovarölő-szerrel, június 19-én pedig a szomszédos repcetáblát ZOPP lombtalanító vegyszerrel permetezte. A felperes dohányültetvényén a későbbiekben gyorsérés, a dohánylevelek sárgulása következett be (amely miatt a dohánylevelek egy részének időelőtti letörésére került sor). A felperes 1999. július 2-án emiatt bejelentést tett a ...-i Növényegészségügyi és Talajtani Állomás (NTA)-hoz. **Dr. Cs.S.** szakspecialista a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Növényegészségügyi felügyelőjeként 1999. július 5-én (a ...-i Polgármesteri Hivatal képviselőjének jelenlétében) a helyszínen megtekintette a felperes dohányültetvényét, amelynek során a dohányleveleken néhány milliméteres átmérőjűtől az 1 cm átmérőt is meghaladó nekrotikus foltokat észlelt. A károsodott növényeket megvizsgálva azt feltételezte, hogy az észlelt tünetek nem fertőző eredetűek, azokat valamilyen deszikkáló-szer okozhatta. Ezért további laboratóriumi vizsgálat céljára a tünetmentes és tünetet mutató növényekből mintát vett. A felperes 1999. július 7-én adott felkérésére **Dr. Sz.J.** igazságügyi szakértő szakértői véleményt készített és arra az álláspontra helyezkedett, hogy a felperes területét elsodródott, érésgyorsítást indukáló szer érte.

A felperes kérelmére előzetes bizonyítás keretében a ...-i Városi Bíróság által kirendelt **Dr. M.J.** mezőgazdasági és növényvédelmi igazságügyi szakértő határozottan kizárta a felperesi dohányültetvény ZOPP vegyszertől történt károsodásának lehetőségét.

A felperes az 1999. december 18-án fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemként előterjesztett, majd módosított keresetében 21 845 357 Ft kártérítés és járulékai megfizetésére kérte kötelezni az alpereseket, egyetemlegesen, a Ptk. 345.§-ának (1) bekezdése alapján arra hivatkozva, hogy a helikopteres permetezésnél alkalmazott deszikkáló szer elsodródása miatt a dohányültetvénye károsodott. A dohányültetvényén jelentkező gyorsérés, a dohánylevelek sárgulása miatt a dohánylevelek egy részének időelőtti letörésére került sor, amelynek következtében a megjelölt összegű kára keletkezett.

Az alperesek a kereset elutasítását kérték.

Az I.r. alperes azzal védekezett, hogy a helikopteres permetezést végző II.r. alperes megfelelő időjárási körülmények között, az előírásokat minden tekintetben betartva jutatta ki a vegyszert a repcetáblára. A légi permetezés során nem történt elsodródás. A felperes dohányültetvényeinek károsodását nem a permetezés és nem a ZOPP szer alkalmazása okozta. Állításának bizonyításaként hivatkozott a felperes által a ...-i Városi Bíróságnál kezdeményezett előzetes bizonyítási eljárás keretében kirendelt **Dr. M.J.** igazságügyi szakértő véleményére.

A II.r. alperes is a jogalap hiánya miatt kérte a kereset elutasítását.

Az elsőfokú bíróság a 2002. március 6-án meghozott ... számú ítéletével a keresetet elutasította arra hivatkozva, hogy a felperes nem bizonyította; a dohányültetvényén jelentkező károsodás az 1999. június 18-án végzett alperesi növényvédelmi munkával állna ok-okozati összefüggésben. Az elsőfokú bíróságnak ezt az ítéletét a felperes fellebbezése folytán eljáró Legfelsőbb Bíróság, mint másodfokú bíróság a 2004. május 13-án meghozott ... számú végzésével hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. A Legfelsőbb Bíróság megállapítása szerint az elsőfokú bíróság nem foglalt állást abban a lényeges kérdésben, hogy az I.r. alperes által a II.r. alperes közreműködésével felhasznált szer károsíthatta, illetve ténylegesen károsította-e a felperes dohányültetvényét. Ezért a megismételt eljárásra vonatkozó iránymutatásában az ennek tisztázása érdekében szükséges bizonyítási eljárás lefolytatását írta elő az elsőfokú bíróság számára azzal, hogy miután a Legfelsőbb Bíróságon történt meghallgatás során az ügyben véleményt nyilvánított szakértők (**Dr. M.J.**, **Dr. Cs.S.** és **Dr. Sz.J.**) megállapításai közötti ellentmondások nem voltak tisztázhatók, ezért indokoltnak tűnik újabb szakértő kirendelése.

A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság az Igazságügyi Mezőgazdasági Szakértői Bizottság Növényvédelmi Albizottságát felülvizsgálati szakvélemény készítésére rendelte ki „a keletkezett iratok és szakértői vélemények áttanulmányozása alapján” annak tisztázása céljából, hogy a II.r. alperes által végzett permetezési tevékenység következtében a

felperes dohányültetvényében, a permetezéssel ok-okozati összefüggésben kár keletkeztetett-e, és ha igen, milyen mértékben.

A felülvizsgálati szakvélemény beterjesztését követően a 2005. március 21-én meghozott ... számú ítéletében az elsőfokú bíróság ismételten a felperes keresetét elutasító döntést hozott. Határozatát azzal indokolta, hogy a felülvizsgálati szakértői vélemény **Dr. M.J.** bíróság által kirendelt igazságügyi szakértő szakértői véleményét tartotta helyesnek **Dr. Cs.S.** és **Dr. Sz.J.** szakértők megállapításaival szemben. E szerint az elsőfokú bíróság a felülvizsgálati szakvélemény alapján megállapította, hogy a felperes kára és a II.r. alperes által végzett permetezési tevékenység között ok-okozati összefüggés nincs.

A Debreceni Ítéltábla a felperes fellebbezése alapján 2005. augusztus 31-én a ... számú végzésével az elsőfokú bíróságnak ezt az ítéletét is hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. A hatályon kívül helyezés indokaként az elsőfokú bíróság részéről a megismételt eljárásban elkövetett lényeges szabálysértéseket jelölte meg, így; a Legfelsőbb Bíróság iránymutatása ellenére a megismételt eljárásban újabb szakértő kirendelésének mellőzését, továbbá a - Legfelsőbb Bíróság utasítása ellenére - beszerzett felülvizsgálati szakvéleményre tett felperesi észrevételek és nyilatkozatok szakértő részére történt megküldésének elmulasztását.

Ennek megfelelően a másodfokú bíróságnak az újabb eljárásra vonatkozó iránymutatása az volt, hogy az elsőfokú bíróságnak a Legfelsőbb Bíróság hatályon kívül helyező végzésében megjelölt szakkérdések megválaszolása céljából újabb szakértőt kell kirendelnie, az esetleges további bizonyítás szükségességéről pedig az újabb szakvéleményben foglaltaktól és a felek nyilatkozataitól függően kell határoznia.

A Debreceni Ítéltábla végzése alapján megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság a felek egyetértésével **Dr. K.A.** igazságügyi szakértőt rendelte ki új szakértőként, azzal a feladattal, hogy nyilatkozzon arra; a II.r. alperes által végzett permetezés során felhasznált ZOPP készítmény elsodródása következtében keletkezett-e az a tünetegyüttes a felperes ültetvényében, amelyre a perben eljáró szakértők hivatkoztak, avagy más okból. (Utóbbi esetben a tapasztalt tünetegyüttes-elváltozások miből állhattak elő.)

A kirendelt szakértő elsőfokú bíróság által meghatározott feladatát képezte továbbá annak ismertetése is, hogy a ZOPP nevű vegyszer a dohányültetvényekre milyen hatást gyakorolhat és annak százalékos arányban történő meghatározása is, hogy a II.r. alperes részéről végzett permetezés során felhasznált vegyszer milyen mértékben okozhatta a felperes dohányültetvényének károsodását.

Az elsőfokú bíróság - felperesi indítványra - meteorológiai szakvéleményt is beszerzett a II.r. alperes által az 1999. június 18-19-én végzett „repülőgépes” permetezés naplóban feltüntetett meteorológiai adatok hitelességének, illetve a permetezés idején és helyén mért valós adatok megállapításához.

Az új szakértőként kirendelt **Dr. K.A.** által adott szakértői véleményre tett felperesi észrevételek alapján pedig **Dr. L.L.** növényteni szakértőt is kirendelte szakvélemény adására azzal a feladattal, hogy a felperes dohányültetvényében a **Dr. Cs.S.** által 1999. július 15-én észlelt tünetek az I.r. alperes részéről végzett permetezés következtében állhattak elő, vagy azokat fertőzés, illetőleg tápanyaghiány okozhatta, avagy az utóbbi kizárható.

A bizonyítási eljárás lefolytatását követően, 2007. április 21-én meghozott 35. sorszámú ítéletében az elsőfokú bíróság a felperes keresetét ismét elutasította, egyben kötelezte, hogy fizessen meg az I.r. alperes javára 1 200 000 Ft, a II.r. alperes részére 600 000 Ft perköltséget, míg az állam javára - az adóhatóság felhívására - 750 000 Ft kereseti- és 750 000 Ft „jogorvoslati” illetéket.

Az ítélet indokolásában kifejtette; a helikopterrel történő vegyszeres permetezés során felhasznált deszikkáló és gyorsító rendszernek a kijuttatása, felhasználása veszélyes üzemi tevékenységnek minősül. Így az alperesek kártérítési felelősségét is a Ptk. 345.§-ának (1) bekezdése alapján vizsgálta. Ennek során abból indult ki, hogy nem vitatott tény, miszerint a II.r. alperes 1999. június 19-én a felperessel szomszédos táblán ZOPP deszikkáló szerrel permetezett, a felperes pedig 1999. június 24-én észlelte a dohányültetvényén a növények alsó- és középső harmadában lévő levelek sárgulását. A perben eldöntendő vita abban volt, hogy a felperes által észlelt - bejelentésére a **Dr. Cs.S.** szakspecialista által feltárt - tünetegyüttes, valamint az alperesek tevékenységével ok-okozati összefüggésben voltak-e, másrészt, hogy termésveszteséget okozhatott-e a felperesnek.

Az elsőfokú bíróság megállapítása szerint a Debreceni Ítéltábla hatályon kívül helyező végzése folytán indult megismételt eljárásban új szakértőként kirendelt **Dr. K.A.** és **Dr. L.L.** igazságügyi szakértők egybehangzóan megállapították, hogy a felperes dohányültetvényében az 1999. június 19-i permetezést követően jelentkező tünetegyüttesek (az alsó levelek sárgulása, a levélerek-menti része kivilágosodása, a legalsó levelek leszáradása, kifehéredése, szürkésfehér kivilágosodott foltok megléte) nem a ZOPP nevű vegyszer hatására jellemzőek, hanem másnak a következtében álltak elő. [Ezzel egyező volt az előzményi eljárásban a korábbi szakértői véleményekre vonatkozóan felülvizsgálati szakértői véleményt adó Igazságügyi Mezőgazdasági és Szakértői Bizottság Növényvédelmi Albizottságának felülvizsgálati szakvéleménye is, amelynek elfogadásával a hatályon kívül helyezett korábbi ítéletét az elsőfokú bíróság meghozta.] **Dr. L.L.** igazságügyi szakértő egyértelműen állást foglalt abban is, hogy a felperes dohánykultúrájában észlelt tüneteket általánosan fellépő tápanyaghiány és ezzel párhuzamosan a mélyebb fekvésű részek vízborítottsága miatt gyökérfulladás okozhatta, erre utalt a felperesi dohánytábláról készült videófelvétel alapján a szakértő által megállapított az a tény, hogy a deszikkálás időpontjában a dohány alsólevelek már kifejtettek voltak. Nem zárta ki azonban azt sem, hogy a tüneteket az ammónium-nitrát műtrágya gondatlan kiszórása idézte elő, amely a dohány alsó leveleire kerülve pontosodást, levélhalást okozhatott.

Az új eljárásban kirendelt szakértők véleménye a bíróság által az eljárás korábbi szakaszában kirendelt **Dr. M.J.** szakértő megállapításaival egyező volt, ezért azokat az elsőfokú bíróság aggálytalannak fogadta el.

Az elsőfokú ítélet indokolása szerint amiatt, hogy a megismételt eljárásban a fentiek szerint aggálytalan szakértői véleményt adó új szakértők az alperesek által végzett tevékenység és a felperes bekövetkezett kára közötti ok-okozati összefüggést egyértelműen megállapítani nem tudtak - ellenkezőleg a felperesi termésveszteséget más tényezőkre vezették vissza -, az alperesek eleget tettek a Pp. 164.§ (1) bekezdése alapján az őket terhelő annak a

bizonyítási kötelezettségüknek, hogy a veszélyes üzemi tevékenységnek minősülő vegyszeres permetezés és a felperesnél termékveszteség miatt bekövetkezett kár között nincs ok-okozati összefüggés.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a felperes nyújtott be fellebbezést, amelyben elsősorban annak megváltoztatását és az alpereseknek a módosított keresete szerinti marasztalását, másodlagosan pedig az elsőfokú határozat hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróságnak újabb eljárásra és új határozat hozatalára kötelezését kérte.

Jogorvoslati kérelmének indokai szerint az elsőfokú ítélet részben a peradatokkal ellentétes - kizárólag az alperesek valótlan tényállításán alapuló - ténymegállapítások, részben a bizonyítékok helytelen értékelése miatt megalapozatlan atekintetben, hogy az alperesek megnyugtatóan bizonyították volna; nincs ok-okozati összefüggés az I.r. alperes megrendelésére a II.r alperes által végzett helikopteres permetezés és a felperes kára között.

Az elsőfokú bíróságnak az a ténymegállapítása, hogy a II.r. alperes 1999. június 18-án az I.r. alperes megrendelése alapján mákültségvetvény permetezését végezte rovarölő-szerrel az alperesek valótlan állítását elfogadó és az elsőfokú bíróság más megállapításainak is ellentmondó megalapozatlan ténymegállapítás volt. A felperes állítása szerint ezzel szemben D.S.-nak, az I.r. alperes növényvédelmi szakirányítójának a **Dr. M.J.** igazságügyi szakértő által beszerzett és a szakvéleményében közölt előadásából egyértelműen megállapítható, hogy a II.r. alperes 1999. június 18-án is, 116 hektár területen repce helikopteres permetezéssel történő deszikkálását végezte glufozinát-ammonium tartalmú vegyszer felhasználásával, kedvezőtlen időjárási körülmények között.

Vitatta, hogy az elsőfokú bíróság által az ítéletében hivatkozott és elfogadott szakértői vélemények aggálytalanok és ezért alkalmasak voltak annak a bizonyítására, hogy az alperesek által végzett légi-permetezés és a felperes kárának bekövetkezése között nincs ok-okozati összefüggés.

A megismételt eljárás során új szakértőként kirendelt **Dr. L.L.** igazságügyi szakértő ugyanis arra a kérdésre, hogy a felperes dohányültetvényében 1999. június 5-én észlelt tünetek visszavezethetők-e az alperes által korábban végzett permetezésre, a szakértő az időmúlásra hivatkozva nem tudott (nem tudhatott) minden kétséget kizáró választ adni. A szakértő ezzel kapcsolatos nyilatkozata az volt, hogy megbízható véleményt mondani a tünetek alapján „a lábon álló” ültetvény szemlézésekor lehet, a több mint hét év eltelte után tett bármilyen szakértői megállapítás objektív okok miatt feltételezés lehet csupán. Ilyen körülmények között - a saját nyilatkozatára tekintettel - **Dr. L.L.** igazságügyi szakértő kiegészített szakértői véleményét aggálytalannak tekinteni nem lehet, ezzel szemben kiemelkedő jelentőséget kell tulajdonítani **Dr. Cs.S.** felperes felkérésére adott szakvéleményének, aki a fenti követelményeknek megfelelően szemlélte a károsodott dohányültetvényt és ez alapján állapította meg, hogy a dohánylevelek károsodását valamilyen deszikkáló szer okozhatta.

A megismételt eljárásban szintén új szakértőként kirendelt **Dr. K.A.** szakvéleménye pedig azért nem lett volna elfogadható, mert a szakértő nem oldotta fel a szakvéleményére tett felperesi észrevételben már hivatkozott azt az ellentmondást, hogy a szakértő lektorálásával megjelent „A vegyszeres gyomirtás és természetszabályozás” című könyve szerint a ZOPP hatóanyaga, a glufozinát-ammónium jóval szélesebb tünetegyüttest produkál, mint amit a szakértő a szakvéleményében leírt.

Dr. L.L. szakértő a szakvélemény elkészítésekor figyelmen kívül hagyta a **Dr. M.J.** igazságügyi szakértő által a bírósághoz csatolt meteorológiai adatokat is, amelyekből - a szakvéleményével szemben - az volt megállapítható, hogy az időjárás kedvező volt a dohánytermelésre, 1999. július 18-át követően nagy esőzések nem voltak, az időjárás nem volt szélsőséges. Azt pedig a felperes az öntözési üzemnapló peranyaghoz csatolásával bizonyította, hogy 1999. július 1-től 7-ig öntözni kellett a dohányterületet.

A felperes a dohánykultúrában észlelt tünetek okozója tekintetében azért sem fogadta el a **Dr. L.L.** szakvéleményében foglaltakat, mert az a megállapítása, hogy a terület általánosan tápanyaghiányos volt, **Dr. Cs.S.** szakértőnek a dohányültetvény fejlettségére vonatkozó megállapításának ellentmondó megállapítás volt.

Az a megállapítása pedig, hogy az alperesi permetezés idején a dohányon már valamennyi levél megtalálható volt, szintén ellentétes a **Dr. Cs.S.** által a dohányültetvény fejlettségére vonatkozó megállapításaival - amelyet pedig a perben bizonyítékként csatolt videókazettáról készített kinagyított fényképfelvétel is alátámaszt -.

Ezeket az ellentmondásokat azonban az elsőfokú bíróság nem oldotta fel, az emiatt aggályos szakvéleményekre alapított döntése ezért megalapozatlan. Mivel pedig a felperes bizonyította az alperesek részéről a jogellenes magatartást, a kár felmerülését és a kettő közötti összefüggést, az alperesek azonban nem tudták kimenteni magukat, a felperes keresetének elutasítása a jogalap hiányában megalapozatlan volt.

Az alperesek a fellebbezési ellenkérelmükben az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérték. Az I.r. alperes rámutatott; a felperes a fellebbezésében csak a perben kirendelt szakértők és a felperes felkérésére szakvéleményt adó **Dr. Cs.S.** szakértő megállapításai közötti ellentmondásokra hivatkozott. **Dr. Cs.S.** azonban a vegyszeres elsodródásra vonatkozóan a felperes által neki tulajdonított megállapításokat nem tett, az a felperes saját véleménye volt, amit pedig sem **Dr. Cs.S.** a helyszíni szemlén, sem az utóbb kirendelt szakértők nem tudtak megerősíteni. Azt pedig, hogy szemrevételezéssel nem lehetett megállapítani, mi okozta a felperes dohányültetvényén észlelt tüneteket, **Dr. Cs.S.** maga is megerősítette. Mindezekre tekintettel a felperes nem bizonyította azt, hogy az alperesek magatartása és a bekövetkezett kára között ok-okozati összefüggés lenne, ezért az alperesek kártérítési felelőssége nem volt megállapítható.

A II.r. alperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének saját helyes indokaira hivatkozott.

A peres felek a másodfokú eljárásban tárgyalás tartását felhívás ellenére nem kérték. Ezért a Debreceni Ítéltábla a felperes fellebbezését a Pp. 256/A.§ (1) bekezdésének f) pontja és (2), (3), (4) bekezdései alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

A fellebbezés nem alapos.

Az elsőfokú bíróság az alperesek kártérítési felelősségének elbírálása érdekében a szükséges bizonyítást lefolytatta, a jogilag jelentős tényeket feltárta. Ítéletének indokolása tartalmazza azokat az indokokat, amelyekből megállapítható, hogy az elsőfokú bíróság a perben beszerzett bizonyítékok mérlegelése alapján milyen tényekre, illetve bizonyítékokra alapította a döntését, a rendelkezésre álló szakértői vélemények közül melyik szakértői véleményt találta elfogadhatónak és miért.

A Debreceni Ítéltábla megállapítása szerint a széles körű bizonyítás lefolytatása, a bizonyítékok értékelése és ennek alapján az ítéleti tényállás megállapítása helytálló volt, az elsőfokú ítélet etekintetben - a felperes fellebbezési érveléseivel szemben - a Pp. 206.§-ának (1) bekezdésében foglaltakat nem sértette.

A felperes fellebbezésében felhozottak nem voltak alkalmasak az elsőfokú ítélet kért hatályon kívül helyezésére, illetőleg megváltoztatására:

A kereset és az ellenkérelem folytán a jelen perben a bíróságnak abban kellett döntenie, hogy a felperest a gyorsérés miatt ért kárért az I.r. alperes, mint a légi permetezés megrendelője és a II.r. alperes, mint a tevékenység végzője egyetemleges kártérítési felelősséggel tartozik-e.

E jogkérdés elbírálásánál az elsőfokú bíróság helyesen indult ki abból, hogy a légi permetezéssel (idegen területen) harmadik személynek okozott kárért való felelősségre a veszélyes üzemre vonatkozó szabályok (Ptk. 345.§) az irányadók. Helyesen foglalt állást abban is, hogy az adott esetben mind az I.r., mind a II.r. alperes felelősségét a Ptk. 345.§-a szerint kellett vizsgálni. A Legfelsőbb Bíróság ugyanis már több közzétett döntésében kifejtette, hogy amennyiben a veszélyes szerrel (vegyszerrel) történő légi permetezést megrendelésre végezték és a permetező szer idegen területen kárt okoz, a vegyszer kijuttatása tekintetében a veszélyes tevékenység folytatójának (üzembentartójának) minősül a megrendelő is. (Ezt a jogi álláspontot fejtette ki egyebek között a Legfelsőbb Bíróság a Bírósági Határozatok című folyóirat 2007. évben 301. sorszámon közzétett eseti határozatában is.)

Alapvetően téves volt a felperesnek az a fellebbezési érvelése, amely szerint a keresetét elutasító ítélet azért megalapozatlan, mert az alperesek nem tettek eleget bizonyítási kötelezettségüknek, nem tudták kimenteni magukat. Etekintetben az elsőfokú bíróság érdemben helyes döntésének az ítéletében adott indoka is pontosításra szorul.

A kártérítési felelősség megállapításának a veszélyes üzem működéséből eredő károk megtérítéséhez is feltétele a jogellenes károkozás, vagyis valamilyen jogellenes magatartás, kár felmerülése és a kettő közötti okozati összefüggés. E három feltétel együttes fennállásának bizonyítása ebben az esetben is a károsultat terheli. A jelen esetben tehát nem az alpereseknek kellett bizonyítaniuk azt, hogy nincs ok-okozati összefüggés az általuk végzett légipermetezés és a felperes állított kárának bekövetkezése

között, hanem pernyertessége érdekében a felperest terhelte annak bizonyítása, hogy a dohányültetvényében jelentkező tüneteket (gyors érés, levelek leszáradása) az alperesek által a légipermetezésnél alkalmazott vegyszer okozta és ennek következtében az állított összegű kára keletkezett.

Ennek bizonyítása esetén terhelte volna az alpereseket a felelősség alóli kimentés érdekében annak a bizonyítása a felperes bizonyítékaival szemben, hogy a felperes károsodását más okok és körülmények idézték elő, nem pedig az I.r. alperes megrendelésére a II.r. alperes által végzett vegyszeres permetezés.

A Legfelsőbb Bíróság hatályon kívül helyező határozata tartalmazta azt, miszerint a felperes keresetének elbírálásakor a jogalap tekintetében kulcskérdés annak eldöntése, hogy az a szer, amivel az alperesek a permetezést végezték károsíthatta-e, illetve károsította-e a felperes dohányültetvényét. A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság az ehhez szükséges - a felsőbb bíróságok által előírt - szakértői bizonyítást lefolytatta.

A Debreceni Ítéltáblának a felperes fellebbezése alapján az elsőfokú bíróság ítéletét abból a szempontból kellett vizsgálnia, hogy az elsőfokú bíróság rendelkezésére álló peradatok között elegendő bizonyíték támasztja-e alá azt, hogy a felperes károsodását a vegyszeres permetezés okozta, miként azt a felperes a fellebbezésében állította.

E kérdés vizsgálatának eredményeként a Debreceni Ítéltábla megállapította; az elsőfokú bíróság a Pp. 206.§ (1) bekezdése helyes alkalmazásával valamennyi bizonyíték egybevetésével és okszerű mérlegelésével, helyesen állapította meg a tényállást, részletesen megindokolva azt is, hogy egyes bizonyítékokat miért fogadott el, illetve másokat miért vetett el. A felperesnek lényegében az elsőfokú bíróság mérlegelését támadó fellebbezési érvelései az alábbiak miatt alaptalanok:

A megismételt eljárásban kirendelt új szakértő, **Dr. K.A.** növényvédelmi szakember arra a következtetésre jutott, hogy az alperesek által 18-19-én végzett permetezési tevékenységből eredően a felperesi dohányültetvény területén kár nem keletkezett. A különböző szakértői véleményekben található károk egyéb okokra vezethetők vissza. [... sorszámú szakértői vélemény]

E megállapításának elsődleges indokaként **Dr. K.A.** a ...-i N.T.A. részéről eljáró **Dr. Cs.S.** által 1999. július 5-én készített szemle-jegyzőkönyvére és szakértői megállapításaira hivatkozva azt hozta fel, hogy: „A helyszíni szemle során szermaradék-vizsgálatra mintát vettek. A hatósági laboratórium a mintákat ZOPP hatóanyagra megvizsgálta és hatóanyag-maradványt vagy bomlástermékét nem tudták kimutatni”.

Rámutatott arra is, hogy amennyiben az elsodródás olyan mértékű lett volna, mint azt ahogyan a felperes állítja, akkor a szermaradék-kimutatásnál hatóanyag-maradványt, vagy bomlástermékét észleltek volna.

Az új eljárásban a felperes indítványára kirendelt **Dr. L.L.** növényélettani igazságügyi szakértő a szakvéleményében tett és a felperes által a fellebbezésében idézett nyilatkozatán kívül a szakértői vélemény kiegészítésében kijelentette: a szerelhordás ténye bizonyításának egyetlen módja lehetséges, „nevezetesen a levelekben kimutatni az elhordott szert, vagy annak maradványát/bomlástermékét. Ez jelenti az egyedüli közvetlen és megdönthetetlen bizonyítékot. Határozottan állította, hogy amennyiben a szer, vagy annak bomlástermékeit nem sikerült a levelekből kimutatni, vagy más módon nem

bizonyítható az elhordott szer hatása, úgy a bekövetkezett termés csökkenés kizárólagosan technológiai okokra vezethető vissza..." (...).

Dr. Cs.S. növényvédelmi szakmérnök az elsőfokú eljárás során tett tanúvallomásaiban - többek között - úgy nyilatkozott, hogy a felperes két dohányültetvénye közül a helyszíni szemlén a Siralom-völgyben lévő dohányültetvényről 1 kg tüneteket mutató dohánylevelet „ismeretlen eredetű anyag analitikai vizsgálata” céljából az analitikai labor vezetőjének, Dr. K.L.-nak átadta. A laboreredményről azonban hivatalos tájékoztatást nem kapott. (G.40.323/1999/13. sorszámú jegyzőkönyv 3. oldal)

Dr. M.J. igazságügyi mezőgazdasági szakértőnek a ...-i Városi Bíróság által folytatott előzetes bizonyítási eljárásban adott szakértői véleménye tartalmazza azt, hogy „az 1999. július 5-én szermaradék-vizsgálatra vett hivatalos mintát a ...-ii N.T.A. Analitikai Laboratóriumban vizsgálták. A ZOPP glufozinát- ammónium hatóanyagát a vizsgálat nem mutatta ki. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a ZOPP nem került a dohánytáblára, mivel a ...i „Gazdaszövetkezet” az őszi káposzta-repce területeit 1999. június 19-én és 20-án deszikkálta, már több mint két hét telt el. Ez alatt a szer hatóanyaga lebomlott.

Mindezekből kétséget kizáróan megállapítható volt, hogy a felperesnek azt az állítását, miszerint a dohányültetvényében a helyszíni szemlén észlelt tüneteket a ZOPP vegyszer okozta, közvetlen bizonyíték nem támasztja alá. Ez egyben azt is jelenti; nem állapítható meg a felperes által a fellebbezésében hivatkozott ellentmondás **Dr. L.L.** szakértőnek a feladata teljesítésénél irányadónak tekintett „alapszabály” és a szakértő végső megállapítása között. A felperes tábláját elsőként szemlélő **Dr. Cs.S.** ugyanis az észlelt tünetek alapján azt a megállapítást tette, hogy az anyadohányt képező leveleken néhány milliméteres átmérőtől az egy centiméter átmérőt is meghaladó nekrotikus foltokat - feltételezése szerint - valamilyen deszikkáló szer okozhatta. Azt azonban a közreműködésével beszerzett közvetlen bizonyíték (a minta alapján készült szermaradvány-vizsgálat) nem bizonyította.

Ilyen körülmények között az elsőfokú bíróságnak - és a fellebbezés kapcsán a Debreceni Ítéltáblának is - már abban kellett állást foglalni, hogy közvetlen bizonyíték hiányában elegendő közvetett bizonyíték támasztja-e alá azt a felperesi állítást, hogy a felperes dohányültetvényén észlelt tünetegyüttest a ZOPP elsodródása okozta.

Annak eldöntése, hogy a felperes által az eljárás során hivatkozott és a fellebbezésében is részletesen felsorolt közvetlen bizonyítékok alkalmasak-e annak alátámasztására, hogy a felperes dohányültetvényében észlelt tüneteket ZOPP vegyszer (elsodródása) okozta, nyilvánvalóan szakértői bizonyítás igénybevételét tette szükségessé.

Helyesen járt el ezért az elsőfokú bíróság, amikor e kérdés eldöntéséhez a felperes által hivatkozott közvetett bizonyítékokkal kapcsolatos szakértői véleményeket vonta mérlegelési körébe. Az ilyen módon értékelt szakértői véleményekből eljárási szabálysértés nélkül vonta le a következtetést arra nézve, hogy az alperesek által végzett vegyszeres légispermetezés és a felperes hivatkozott kárának bekövetkezése között nincs ok-okozati összefüggés. Ezt az elsőfokú bíróság mérlegelési körébe vont szakértői vélemények kellően alátámasztják, a felperesnek a **Dr. L.L.**, illetőleg a **Dr. K.A.** igazságügyi szakértők kiegészített szakértői véleményei aggályosságára vonatkozó fellebbezési hivatkozásait pedig a Debreceni Ítéltábla nem fogadta el.

A felperes a **Dr. L.L.** 26. sorszámú előterjesztett szakvéleményére 29. sorszámú benyújtott észrevételében hivatkozott azokra a fellebbezésében is felsorolt körülményekre, amelyekre tekintettel álláspontja szerint a szakvélemény megállapításai a perben korábban bizonyított tényekkel ellentétben állnak. A felperes észrevételeire **Dr. L.L.** szakértő a „szakértői vélemény kiegészítése”-ként részletes szakmai érveket tartalmazó válaszokat adott, a szakértői véleményét változtatlanul fenntartva és kihangsúlyozva, hogy a felperes által kifogásolt megállapításai nincsenek ellentmondásban a korábbi szakértői véleményekkel.

A felperes az ilyen módon megválaszolt észrevételeiben nem hivatkozott a szakértőnek a **Dr. Cs.S.** helyszínbejárás során tett megállapításaival és **Dr. M.J.** szakértői véleményével kapcsolatos ellentmondásokra. E körben tehát a felperes nem hivatkozott a szakértői vélemény olyan hiányosságaira, amelyet az elsőfokú bíróságnak fel kellett volna oldania. Mindemellett tény, hogy **Dr. M.J.** igazságügyi szakértőnek az előzetes bizonyítás keretében adott szakértői véleménye valóban tartalmaz olyan megállapítást, mely szerint a letört dohányon található nekrotikus foltok 60-70%-a a ZOPP-ra jellemző tünetet mutatott. Ugyanakkor a bíróság által feltett kérdésre a szakértő azt az összegzett véleményt adta, hogy „a kérdéses tüneteket nem a ZOPP okozta”. **Dr. L.L.** tehát nem adott **Dr. M.J.**-sal ellentétes tartalmú szakvéleményt.

Nem volt iratellenes a felperes fellebbezésével szemben **Dr. L.L.** szakértőnek az adott évben az időjárás dohánytermesztésre alkalmasságával kapcsolatos megállapítása sem. Az előzetes bizonyítás keretében kirendelt **Dr. M.J.** szakértő által beszerzett és a szakértői véleményéhez csatolt 1999. július 9-i helyszíni szemle és területbejárásról készült feljegyzés ugyanis tartalmazza azt, hogy „A június végi, július eleji rendellenes magas hőmérséklet (kánikula) feltehetőleg ebben a fejlődési folyamatban némi megtorpanást okozhatott”.

Mindezeket túl a megismételt eljárásban beszerzett új szakértői vélemények aggálymentességének megítélésénél nem lehetett a **Dr. Cs.S.** fellebbezésben felsorolt megállapításainak sem olyan jelentőséget tulajdonítani, mint amilyenekre a felperes hivatkozott. A közvetlen bizonyítékot jelentő szermaradék vizsgálati eredmény hiányában **Dr. Cs.S.**-nak a helyszíni szemle során megállapított észlelése és azokból levont szakértői következtetései a perben rendelkezésre álló közvetett bizonyítékok sorába tartoznak.

A bizonyítékoknak azonban nincs előre meghatározott bizonyító erejük.

Dr. L.L. kirendelt szakértő a **Dr. Cs.S.** feltevésével ellentétes álláspontját az általa a felperes dohányültetvényében észlelt tünetek okára vonatkozóan, szakmai érvekkel alátámasztva részletesen megindokolta. Következtetései pedig - a felperes bizonyítási kötelezettségébe tartozó - abban a kérdésben, hogy azokat okozhatta-e a ZOPP vegyszer elsodródása, megegyeztek a korábban eljáró szakértők megállapításaival - ideértve a felülvizsgálati szakvélemény következtetéseit is -. Helyesen fogadta el ezért az elsőfokú bíróság a szakértői véleményt aggálymentesnek, amiben - a fellebbezési hivatkozások ellenére - a Debreceni Ítéltáblának sem merült fel kételye.

Az aggálytalan szakértői vélemény elfogadásával ezért a bizonyítás eredményének mérlegelésénél okszerű következtetésre jutott az elsőfokú bíróság tekintetben, hogy az alperesek által végzett tevékenység és a felperesnél bekövetkezett kár (termésveszteség) között ok-okozati összefüggés nincs, azt a peradatok nem támasztják alá.

Miután a felperes az őt terhelő bizonyítási kötelezettségének nem tett eleget és a kártérítési felelősség egyetlen elemének a hiánya (a Ptk. 345.§-a szerinti kártérítési felelősség esetén is) ahhoz a következményhez vezet, hogy a kártérítésre vonatkozó igény nem lehet alapos, a felperes keresetét az elsőfokú bíróság mindkét alperessel szemben indokoltan utasította el.

A kifejtettekre tekintettel a Debreceni Ítéltábla az elsőfokú bíróság érdemben helyes ítéletét - a fenti indokolásbeli kiegészítésekkel - a Pp. 253.§ (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

A felperes fellebbezése eredménytelen volt, ezért az ügyvédi munkadíjból eredő saját másodfokú perköltségét a Pp. 78.§ (1) bekezdése alapján maga köteles viselni, továbbá köteles megtéríteni az alperesek ügyvédi munkadíjból származó másodfokú perköltségét is, amelynek összegét a Debreceni Ítéltábla a Pp. 79.§ (1) bekezdése alapján hivatalból határozta meg, „A bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről” szóló, módosított 32/2003. (VIII.22.) IM. rendelet 3.§ (5) és (6) bekezdéseiben, valamint a 4/A.§-ában foglaltak figyelembevételével.

A másodfokú bíróság indokoltnak tartotta a rendelet 3.§ (6) bekezdésének alkalmazását azért, mert a másodfokú eljárásban tárgyalás tartására nem került sor és a felperes kilenc oldal terjedelmű fellebbezésére 1-1 oldal terjedelmű fellebbezési ellenkérelemmel összefüggésben számottevő ügyvédi tevékenységet nem kellett kifejteniük.

A felperes illetékfeljegyzési jogban részesült, ezért helyette - a Legfelsőbb Bíróság ... számú végzésében megállapított - 750 000 Ft fellebbezési eljárási illetéket az állam előlegezett. (Az elsőfokú bíróság ... számú ítélete ellen korábban benyújtott és a Debreceni Ítéltábla által ... számú végzésével elbírált, valamint a jelen másodfokú határozattal elbírált ítélet ellen benyújtott fellebbezéssel összefüggésben a felperesnek illetékfizetési kötelezettsége „Az illetékekről” szóló, módosított 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 51.§ (1) bekezdés c) pontja szerint nem volt.)

E feljegyzett illeték megfizetésére a Debreceni Ítéltábla a pereszes felperest kötelezte a 6/1986. (VI.26.) IM. rendelet 13.§ (2) bekezdése és a 15.§ (1) és (3) bekezdése alapján.

Debrecen, 2008. május 27.

Dr. Szűcs Lajos sk. a tanács elnöke, Dr. Riczu András sk. előadó bíró, Szilágyiné Dr. Karsai Andrea sk. bíró

A kiadmány hitelül:

-kiadó-